

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

_____ Олена ГРИБАНОВА

« _____ » _____ 2024

ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки фахових молодших бакалаврів

галузі знань: 01 освіта / педагогіка

спеціальності: 012 дошкільна освіта

освітньо-професійної програми: дошкільна освіта

Укладач: Тетяна ВОЛОШКО

Обговорено та ухвалено
на засіданні циклової комісії дошкільної та
початкової освіти
Протокол № від “ ___ ” січня 2024
Голова ЦК _____ Юлія ТИМОШЕНКО
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено методичною радою коледжу

Протокол № від “ ” січня 2024
Заступник директора з НМР
_____ Альона ХОДАКОВСЬКА
(підпис) (ініціали, прізвище)

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 01 освіта / педагогіка	Нормативна/вибіркова	
Розділів – 2	Спеціальність 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 90		3-й	
		Семестр	
		6-й	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: – 2 год	Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»	14 год.	
		Практичні, семінарські	
		14год.	
	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		62 год.	
Вид контролю:			
залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» є засвоєння теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-методичних засад інклюзивних процесів у освіті та вихованні.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Основи інклюзивної педагогіки» є:

- ознайомити майбутніх фахівців із нормативно-законодавчою базою у сфері освіти;
- сформуванню у здобувачів освіти цілісне уявлення про сутність та головні завдання інклюзивної освіти в Україні;
- окреслити досвід зарубіжних країн з упровадження інклюзивного навчання; основні положення щодо організації педагогічного процесу в умовах інклюзивного навчання;
- з'ясувати методи, прийоми, засоби навчання в класах (групах) з інклюзивним навчанням;
- визначити особливості діяльності Команди супроводу дітей з ООП;
- розкрити основи деонтології в інклюзивній освіті;
- формувати професійне креативне мислення, здатність творчого використання психолого-педагогічних знань для вирішення конкретних завдань майбутньої професійної діяльності..

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність спілкування державною мовою як усно так і письмово.

ЗК 7. Здійснення безпечної діяльності.

ЗК 10. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій; приймання обґрунтованих рішень

Спеціальні компетентності спеціальності:

СК 5. Здатність до формування у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку взаємин з оточенням (предметним, природним, соціальним).

СК 6. Здатність до розвитку психічно-емоційної сфери особистості дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку

СК 13. Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах

СК 15. Здатність до комунікативної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

СК 18. Здатність застосовувати технології дошкільної інклюзивної освіти; вміння організовувати групове й індивідуальне навчання і виховання дітей з особливими потребами; вміння складати Індивідуальну програму розвитку для навчання дітей з особливими освітніми

Програмні результати навчання:

РН1. Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та передшкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини

РН12. Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати результативність педагогічної взаємодії

РН13. Знати нормативно-правові документи, законодавчі акти у сфері дошкільної освіти і використовувати їх у практичній діяльності

РН16. Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку

РН23. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей (психологів, соціальних педагогів, логопедів, учителів, лікарів, фізичних реабілітологів тощо), батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного гармонійного розвитку дітей

РН24. Вміти використовувати сучасні кваліметричні методики діагностування дітей дошкільного віку: обдарованих дітей, дітей, які розвиваються в нормі, дітей з особливими потребами; оцінювати особистісні досягнення кожної дитини; враховувати індивідуальні відмінності дітей.

Міждисциплінарні зв'язки.

Підґрунтям для вивчення навчальної дисципліни є знання таких наук як філософія, психологія, анатомія і фізіологія, педагогіка, історія України.

Підсумковий контроль – диференційований залік.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Інклюзія як політика та процес

Тема 1. Інклюзія: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.

Вступ до навчального курсу. Визначення понять «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін. Історія виникнення та розвитку інклюзивних процесів. Принципи інклюзії. Сегрегація – інтеграція – інклюзія

Тема 2. Інклюзія як складова соціальної політики держави.

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база
Законодавчі акти України та зарубіжний досвід з розвитку інклюзивної освіти. Інструктивно-методичні листи МОН України щодо організації інклюзивного навчання у дошкільних, закладах загальної середньої освіти, специфіки інклюзивної освіти у фаховій передвищій та вищій освіті

Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.

Періоди й етапи становлення системи освіти дітей, осіб з порушеннями розвитку в Україні.

Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. Сучасна організація інклюзивної групи.

Інклюзивно-ресурсний центр, специфіка його діяльності.

Модуль 2. Основи інклюзивної освіти

Тема 4. Особливості організації інклюзивного освітнього середовища

Концепція розвитку інклюзивної освіти. Алгоритм створення інклюзивної групи. Створення освітнього інклюзивного середовища. Взаємозв'язок закладу освіти із ІРЦ. Універсальний дизайн в освіті.

Скаффолдинг та стратегії універсального дизайну у навчанні. Ресурсна кімната у закладі освіти.

Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище. Батьки як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Батьки як активні учасники життя своїх дітей.

Тема 6. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів

Курикулум (навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти): визначення та складові. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП.

Структура індивідуальної програми розвитку. БКДО, Державний стандарт початкової освіти дітей з особливими потребами. Типові освітні програми для дітей з інтелектуальними порушеннями. Індивідуальний навчальний план. Індивідуальна навчальна програма. Професійне портфоліо асистента вчителя/вихователя.

Адаптація та модифікація навчальної програми.

Тема 7. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Професійна компетентність педагога інклюзивного класу

Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Поняття «компетентність», «професійна компетентність», складові компетентності педагога. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей, які мають особливі освітні потреби. Роль асистента вихователя в групі з інклюзивним навчанням: основні функції й завдання, форми співпраці.

Особливості співпраці асистента вихователя, вихователя та сім'ї.

Тема 8. Технології, методи і засоби інклюзивного навчання

Педагогічні технології як засіб організації освітнього процесу. Поняття «метод», його функції та структура. Класифікація методів навчання. Стратегії викладання в інклюзивній освіті. Методи викладання в інклюзивному групі.

Традиційні й інноваційні методи навчання. Візуальні методи навчання. Інноваційні методи навчання у класі із інклюзивним навчанням за Концепцією НУШ.

Особливості застосування засобів навчання в умовах інклюзивного навчання.

Спеціальні методи навчання: створення асоціативного куща. Методи моторної корекції – релаксації, паралінгвістичні, тілесно-орієнтувальні, ритміки; сенсомоторні методи – слухового і зорового сприйняття навчального матеріалу, наочні, практичні. Когнітивні методи – пізнавальні. Створення ситуації успіху на уроці.

Тема 9. Деонтологія інклюзивної освіти

Педагогічна деонтологія як вчення про проблеми моралі та моральності. Функції та принципи педагогічної деонтології. Принципи взаємодії вчителя з учнями з ООП. Толерантність як основа співпраці команди супроводу дитини з ООП. Професійні компетентності вчителя, асистента вчителя інклюзивного класу.

Етичні норми й принципи сучасного педагога.

Додаткові освітні послуги в інклюзивному освітньому середовищі та вплив їх на формування особистості. Види психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять (послуг): ритміка; логоритміка; розвиток мовлення; анімалотерапія; психогімнастика, Монтессорі-терапія та інші.

4. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва розділу, модуля, теми програми	Обсяг годин					
		Всього за навч. планом	Аудиторні	л	с/п	лаб.	сам.ро б..
Модуль 1. Інклюзія як політика та процес							
1.1	Тема 1. Інклюзія: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	8	2	2			6
1.2	Тема 2 Інклюзія як складова соціальної політики держави.	8	2	2			6
1.3	Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.	11	4	2	2		7
Модуль 2. Основи інклюзивної освіти							
2.1	Тема 4. Особливості організації інклюзивного освітнього середовища	9	2		2		7
2.2	Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти	9	2		2		7
2.3	Тема 6. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів	12	4	2	2		8
2.4	Тема 7. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Професійна компетентність педагога інклюзивного класу	11	4	2	2		7
2.5	Тема 8. Технології, методи і засоби інклюзивного навчання	11	4	2	2		7
2.6	Тема 9. Деонтологія інклюзивної освіти	11	4	2	2		7
	Всього	90	28	14	14		62

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Інклюзія: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	2
2	Тема 2 Інклюзія як складова соціальної політики держави.	2
3	Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.	2
4	Тема 6. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів	2
5	Тема 7. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Професійна компетентність педагога інклюзивного класу	2
6	Тема 8. Технології, методи і засоби інклюзивного навчання	2
7	Тема 9. Деонтологія інклюзивної освіти	2
Разом		14

6. Теми семінарських та практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.	2
2	Тема 4. Особливості організації інклюзивного освітнього середовища	2
3	Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти	2
4	Тема 6. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів	2

5	Тема 7. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Професійна компетентність педагога інклюзивного класу	2
6	Тема 8. Технології, методи і засоби інклюзивного навчання	2
7	Тема 9. Деонтологія інклюзивної освіти	2
Разом		14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Інклюзія: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	6
2	Тема 2. Інклюзія як складова соціальної політики держави.	6
3	Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.	7
4	Тема 4. Особливості організації інклюзивного освітнього середовища	7
5	Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти	7
6	Тема 6. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів	8
7	Тема 7. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Професійна компетентність педагога інклюзивного класу	7
8	Тема 8. Технології, методи і засоби інклюзивного навчання	7
9	Тема 9. Деонтологія інклюзивної освіти	7
Разом		62

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Основи інклюзивної освіти» - це вид науково-дослідної роботи фахового молодшого бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Індивідуальне завдання виконується у вигляді: портфоліо або проходження неформальної освіти із наданням двох сертифікатів

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти».

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 20 балів.

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання (мах – 20 балів):

Оцінка «відмінно» (16 – 20 балів):

- виклад матеріалу логічний та послідовний;
- самостійне, творче, ініціативне застосування знань;
- поєднання повноти та лаконічності у виконанні завдання;
- відмінна якість оформлення.

Оцінка «добре» (11 – 15 балів):

- виклад матеріалу логічний, послідовний, лаконічний;
- самостійне, репродуктивне застосування знань за вказівками викладача;
- старанність і вправність застосування набутих знань;
- добра якість оформлення.

Оцінка «задовільно» (6 – 10 балів):

- механічність, фрагментарність викладу матеріалу;
- порушення логіки та послідовності подання інформації;

- недостатня самостійність мислення;
- задовільна якість оформлення.

Оцінка «незадовільно» (0 – 5):

- відсутність виконання всіх завдань;
- неповне висвітлення матеріалу;
- фрагментарність подання інформації;
- незадовільна якість оформлення.

8. Види контролю і система накопичення балів

Поточний контроль знань			Самостійна робота інд. завд.	Залік	Сума
Модульна атестація № 1 (30 балів)		Модульна атестація № 2 (30 балів)			
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 2			
15	15	30	20	20	100

Максимальна кількість балів за результатами поточного контролю складає 60 балів, з яких:

- 30 – за теоретичні знання (доповіді на практичних заняттях, проходження поточного електронного тестування);
- 30 – за практичні вміння (виконання і презентація науково-дослідного завдання).

Допуск до підсумкового контролю складає 50 балів.

Максимальна кількість балів за результатами підсумкового контролю складає 20 балів, з яких:

20 балів – за теоретичні знання (з яких 10 – підсумкове тестування та 10 – усна відповідь на поставлені питання).

Критерії оцінювання роботи на практичних та семінарських заняттях:

Оцінка «відмінно» (5 балів):

- свідоме, правильне, глибоке й повне засвоєння і розуміння програмного матеріалу;
- виклад матеріалу впевнений, логічний, лаконічний, аргументований;
- уміння аналізувати відповідні положення, поняття, твердження;
- самостійне, творче застосування знань.

Оцінка «добре» (4 бали):

- свідоме з незначними помилками та прогалинами засвоєння програмного матеріалу, які студент спроможний виправити після зауважень або за допомогою викладача;
- самостійне репродуктивне застосування знань;
- деякі порушення логіки та послідовності відповіді.

Оцінка «задовільно» (2 - 3 бали):

- механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу із великими прогалинами;
- порушення логіки та послідовності відповіді, недостатня самостійність мислення;
- репродуктивне застосування знань за вказівками викладача.

Оцінка «незадовільно» (0 – 1 бал):

- відсутність знань, умінь та навичок;
- несвідоме, механічне, фрагментарне засвоєння матеріалу з великими прогалинами;
- відсутність самостійності, неспроможність виправити помилки при зауваженні чи додаткових запитаннях.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано

B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

Оцінку «відмінно» (90-100 балів, A) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

Оцінку « добре» (85-89 балів, B) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку «задовільно» (74-84 бал, C) заслуговує студент, який:

- в загальному завдання білету виконав, але відповідає на екзамені з незначною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію, показати застосування її у процесі вирішення практичних завдань;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку «задовільно» (70-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання, проте з помилками;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою.

Оцінку «задовільно» (60-69 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

– не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник:/ за заг. ред.. Колупаєвої А. А. – К.: «А.С.К.», 2012. – 308с.
2. Колупаєва, А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук ; МОН України, НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. – К. : АТОПОЛ. – 2011. – 274 с.
3. Колупаєва, А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка : путівник для педагогів : [навч.-метод. посіб.] / А. Колупаєва, О. Таранченко; МОН України, НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. – К. : [АТОПОЛ], 2010. – 96 с.
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Монографія. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
5. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. — К.: ТОВ «Видавничий дім “Плеяди”», 2013. — 100 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання/ А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 160 с. – (Інклюзивна освіта).
7. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки [текст]: підручник / З. М. Шевців – К. :«Центр учбової літератури», 2016. – 248 с.

Додаткова:

1. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: Науково-методичний збірник.- К.: ФО-П Придатченко П.М., 2007.
2. Колупаєва А.А. Психолого-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання в європейських країнах // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – К.: Університет „Україна”. – 2006. – С. 174-175.

Інформаційні ресурси

1. Колупаєва, А. Інтегративні тенденції в освіті дітей з особливими потребами в Україні. http://canada-ukraine.org/ukr_Journal_V1.htm
2. Колупаєва А.А. (ред.) Основи інклюзивної освіти [Електронний ресурс]. – Навчально-методичний посібник. - К: А.С. К., 2012. - 308 с. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/958780/>
3. Електронна бібліотека НПУ імені М.П. Драгоманова Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.npu.edu.ua http://pidruchniki.com/16170701/pedagogika/vstup_do_pedagogichnoyi_profesiyi
4. Віртуальні бібліотеки, е-каталоги та довідники е-ресурсів. - http://intellectinvest.org.ua/educ_resources_virtual_libraries/.
5. Державні бібліотеки України та інших країн. - http://intellectinvest.org.ua/educ_resources_state_libraries/.
6. Матеріали міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/ua>)
7. Освітні ресурси: Освітній портал "Освіта.UA". <http://osvita.ua/>
8. Педрада. Портал освітян України. <https://www.pedrada.com.ua/>
9. Освітній портал " Педагогічна преса". <https://pedpresa.ua/>
<http://www.osvita.ua/>
<http://www.npu.edu.ua>